

*Приянчук І. В.,
старший викладач
кафедри галузевих правових наук НАУКМА,
керуючий партнер юридичної компанії
«Укрфінконсалтинг»*

ЮРИДИЧНІ АСПЕКТИ ЗАКОНОДАВЧИХ ЗМІН У РЕГУЛЮВАННІ РИНКІВ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Відповідно до міжнародної практики і стандартів регулювання ринків фінансових послуг, з 2012 р. набули чинності значні зміни до законодавства, які мають істотний вплив на діяльність суб'єктів небанківських фінансових ринків.

Законодавство встановлює нові для ринку фінансових послуг поняття «істотна участь», «корпоративне управління», «звіт про корпоративне управління», «внутрішній аудит» і «нагляд на консолідованій основі» тощо.

Істотна участь. Згідно з законодавством, істотна участь – пряме та опосередковане, самостійне або спільно з іншими особами володіння 10 і більше відсотками статутного (складеного) капіталу або права голосу придбаних акцій (часток) юридичної особи, або незалежна від формального володіння можливість значного впливу на керівництво чи діяльність юридичної особи.

Юридична чи фізична особа, яка має намір набуття істотної участі у фінансовій установі або збільшити її таким чином, що зазначена особа буде прямо чи опосередковано володіти або контролювати 10, 25, 50 і 75 відсотків статутного (складеного) капіталу такої фінансової установи чи права голосу придбаних акцій (часток) в органах фінансової установи, зобов'язана отримати письмове погодження Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (далі – Регулятор).

Регулятор погоджує набуття істотної участі у разі, якщо воно відбулося після 09 січня 2012 р. включно.

Враховуючи положення законодавства, юридична та фізична особа до моменту набуття істотної участі у фінансовій установі зобов'язана погодити таке набуття.

У випадку якщо фінансова установа функціонує у формі акціонерного товариства, то для набуття істотної участі необхідно вчинити такі дії: укласти договір купівлі-продажу цінних паперів (акцій), провести загальні збори акціонерів, зареєструвати зміни в реєстрі власників цінних паперів. Моментом безпосереднього набуття істотної участі є момент державної реєстрації вищезазначених змін і отримання виписки з реєстру власників іменних цінних паперів.

У випадку якщо створено страхову компанію у формі товариства з додатковою відповідальністю, то моментом набуття істотної участі є момент внесення змін в установчі документи такого товариства та їх реєстрація у встановленому законом порядку, після врегулювання всіх відносин за договором купівлі-продажу частки.

У разі набуття істотної участі у фінансовій установі або збільшення істотної участі особи без отримання письмового погодження органу, який здійснює державне регулювання ринків фінансових послуг, зазначена особа не має права прямо чи опосередковано, повністю чи частково користуватися правом голосу придбаних акцій (часток) та брати будь-яким чином участь в управлінні фінансовою установою.

Корпоративне управління. Відповідно до законодавства, корпоративне управління – система відносин, що визначає правила та процедури прийняття рішень щодо діяльності господарського товариства та здійснення контролю, а також розподіл прав і обов'язків між органами товариства та його учасниками стосовно управління товариством.

Звіт про корпоративне управління подається акціонерам, а також до Регулятора, разом з річною звітністю. Форма такого звіту поки що законодавством не визначена, а, отже, звіт подається у довільній формі за підписом керівника і головного бухгалтера фінансової установи.

Інформація, яка повинна міститись у звіті про корпоративне управління, передбачена ст. 12² Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» (далі – Закон про фінпослуги), зокрема про: власників істотної участі, склад наглядової ради фінансової установи та його зміну за рік, склад виконавчого органу фінансової установи, заходи впливу, застосовані протягом року органами державної влади, розмір винагороди за рік членів наглядової ради та виконавчого органу тощо.

Зважаючи на те, що зміни в Законі про фінпослуги вступили в силу 09 січня 2012 р., і вони не дають відповіді про подачу звіту про корпоративне управління за 2011 рік, подавати необхідно, але зауважуємо, застосування санкцій за їх неподання було б необґрунтованим.

Внутрішній аудит. Останніми змінами в законодавство вводиться нова процедура – «внутрішній аудит фінансової установи». Слід зазначити, що це нововведення співвідноситься з вимогами Закону України «Про акціонерні товариства», яким передбачено процедуру проведення внутрішнього аудиту та встановлено можливість запровадження в товаристві посади внутрішнього аудитора (створення служби внутрішнього аудиту).

Вищий орган управління або наглядова рада фінансової установи утворює в її складі структурний підрозділ або визначає окрему посадову особу для проведення внутрішнього аудиту (контролю).

Сукупність дій, які визначаються при проведенні внутрішнього аудиту, передбачена ст. 15¹ Закону про фінпослуги, зокрема, нагляд за поточною діяльністю фінансової установи, контроль за дотриманням законів, нормативно-правових актів та рішень органів управління фінансової установи, перевірку результатів поточної фінансової діяльності фінансової установи тощо.

Надання інформації клієнтам. Значно розширено перелік інформації, яка має бути надана клієнту (замовнику фінансових послуг). Змінами до законодавства передбачені нові обов'язкові вимоги до договорів про надання фінансових послуг.

Інформація, зазначена в ч. 2 ст. 12 Закону про фінпослуги стосується, зокрема, умов надання додаткових фінансових послуг та їх вартість, порядок сплати податків і зборів за рахунок фізичної особи в результаті отримання фінансової послуги, реквізитів Регулятора (адреса, номер телефона), а також органів з питань захисту прав споживачів тощо.

Нерозкриття вищезазначеної інформації може бути кваліфіковано як порушення законодавства про фінансові послуги.

Нагляд на консолідованій основі (нагляд за фінансовими групами). Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо нагляду на консолідованій основі» запроваджується нагляд на консолідованій основі – це нагляд за фінансовими групами з метою забезпечення стабільності фінансової системи та обмеження ризиків, які можуть виникнути у фінансовій установі внаслідок участі у фінансовій групі.

У більшості випадків роль страхових компаній у ринковій економіці в цілому і на ринку фінансових послуг, зокрема, зростає невпинно, однак, на нашу думку, на сьогодні страхові компанії, як правило, не є основним учасником фінансових груп.

Регулятором у кінці 2011 р. був оприлюднений проект Порядку подання інформації про існування небанківської фінансової групи та структуру власності небанківської фінансової групи. Цей документ ґрунтується на досвіді банківського сектору, а тому містить вимоги до надання значної кількості інформації, а саме: інформацію щодо звітних даних кожного учасника небанківської фінансової групи (поквартальні показники, середньоарифметичні показники), детальну інформацію щодо кожного з власників істотної участі учасника небанківської фінансової групи тощо.

Видається обґрунтованим, щоб Регулятор повинен відпрацювати дану процедуру і витребував той обсяг інформації, яка дійсно є необхідною для здійснення нагляду за небанківськими фінансовими групами, не створюючи штучних перешкод для розвитку фінансових ринків.

Новий Державний реєстр фінансових установ. Останніми змінами Закону про фінпослуги було змінено пункт 3 розділу VIII Закону про фінпослуги, відповідно до якого Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, зобов'язана протягом одного року з моменту свого утворення запровадити новий Державний реєстр фінансових установ та внести в нього відповідні записи про наявні фінансові установи, що входять до сфери її регулювання.

Для небанківського фінансового ринку дуже важливим є розуміння, чи буде це новий реєстр, до якого необхідно первинно внести інформацію про фінансові установи та їх відокремлені підрозділи, чи буде автоматичне перенесення інформації з чинного реєстру.

*Солом'яний В. Р.,
старший викладач
кафедри галузевих правових наук НаУКМА*

ПРИВАТИЗАЦІЯ ЖИТЛА В УКРАЇНІ

Однією з важливих підстав виникнення права власності громадян на житло є приватизація квартир, що перебувають у державній та комунальній власності.

Незважаючи на те, що процес приватизації розпочався в 1992 р. і значна частина державного майна, у тому числі житла, перейшла у приватну власність, питання приватизації залишаються актуальними і сьогодні, зокрема, поняття приватизації та вирішення тих проблем, що виникають при приватизації житла.

Предметом правового регулювання у вітчизняному законодавстві приватизація вперше стала з березня 1992 р. в Законах України «Про приватизацію державного майна» та «Про приватизацію невеликих державних підприємств (малу приватизацію)», а з червня 1992 р. і в Законі України «Про приватизацію державного житлового фонду».